

## Dr. Vinko Šribar (1922-1996)

Na Kortini nad Sv. Antonom pri Kopru je 6. junija 1996 umrl dr. Vinko Šribar. Svoje življenje je sklenil na prenovljeni istrski domačiji, v okolju, ki ga je navduševalo, navdihovalo, vzpodbujalo in pomirjalo. Tu se je po upokojitvi leta 1987 obdal s knjigami, potrpežljivo snoval svoj študijski hram in somišljeniški krog, sprejemal odprtih rok prijatelje in sodelavce ter se spoprijemal s tistimi arheološkimi temami, ki so mu bile najbolj pri srcu.

Mednje je vsekakor sodil slovenski zahodni rob, njegovo nastajanje in nihanje, etnična meja, langobardski limes, slovansko-romansko stičišče. V ta zanimivi vozle je potipal na začetku svoje arheološke poti: po slovenski Istri z izkopavanji na Kortini pri Sv. Antonu (1952, 1953), v Krkavčah (1954, 1958) in s topografijo Koprščine (1954), nato v Podmelcu v Baški grapi (1964) in kot sodelavec Goriškega muzeja na staroslovanskem grobišču s cerkvijo pri Sv. Juriju v Batujah (1967) v Vipavski dolini, takrat v okviru predvsem duhovito zamišljenega načrta Slovenskega arheološkega društva, ko naj bi se za (sporno) 1400 letnico prihoda Alpskih Slovanov (568-1968) preverilo, raziskalo ali nanovo odkrilo čimveč staroslovanskih (zgodnjeredneveških) najdišč po Sloveniji. Nadaljeval pa je s teoretičnim preizkušanjem arheološke dediščine 9. in 10. stoletja za prepoznavnost slovanske prisotnosti v Furlaniji in v širšem pogledu to tematiko izpeljeval iz karantansko-ketlaške problematike ter zaokrožil to svoje delovno področje s strokovnim srečanjem o rižanskem placitu (Kortina 1993).

Vsekakor sodi dr. Vinko Šribar med tiste redke slovenske arheologe, ki so nadaljevali v petdesetih letih začetno prepoznavanje ketlaških kulturnih prvin Alpskih Slovanov med Sočo in Timentom, torej tistega segmenta furlanske preteklosti, ki je bil v italijanskih strokovnih krogih dolgo mačehovsko obravnavan, pretirane naklonjenosti pa tudi dandanes še ni čutiti. Nedvomno privlačne in še vedno pionirske tematike se domači arheologi, z redkimi izjemami, še zmeraj ogibajo. Sprva le na slovenski del mejnega ozemlja osredotočeno zanimanje, spočeto v časih, ko je bilo dokazovanje slovanskosti Istre tudi v narodnoo-

brambnem in državopolitičnem interesu, je prešlo v neposredno raziskovalno partnerstvo Narodnega muzeja s Centrom za katalogizacijo in restavriranje iz Passariana pri Vidmu (Udine) in s tem v dolgoletno sodelovanje dr. Vinka Šribarja z nesporno avtoriteto v furlanskem (italijanskem) kulturnem in znanstvenem okolju Gian Carlom Menisom (od 1997 dopisni član SAZU). Narodnemu muzeju je po omehčanju Trsta po situlski razstavi (1962) uspel nov pomemben korak v zblizevanju sosedskih arheologij. Praktična plat te slovensko-furlanske naveze, ki jo je v slovenskem delu poosebljal dr. Vinko Šribar, so bila izkopavanja prafarne cerkve v Buji, potem sodelovanje pri raziskovanju langobardskega limesa z izhodiščem v Nemah (Nimis) in nenazadnje sodi v ta sklop njegovo angažiranje v Karniji, posebej v Laucu s keltskim in staroselskim grobiščem, kjer je zanetil prav nenavadno, skorajda slovanofilsko zanimanje za toponomastiko.

Dr. Vinko Šribar se je rodil 19. julija 1922 v Ljubljani materi Amaliji Šribar. Leta 1933 ga je posvojil Josip Einspieler, žandarmerijski podnadrednik v Skopju. V osnovno šolo je hodil v Suhorju in v Skopju, en razred višje narodne šole pa je končal v Sremski Kamenici. V Skopju je opravil sprejemni izpit za gimnazijo, sedem razredov je nato končal v Prizrenu, osmega pa v Ljubljani. Tu je leta 1943 maturiral. V njegov izobraževalni sklop štejejo vsekakor še povojni tečaji, tako vojnotopografski (Zrenjanin, Slav. Požega, Postojna 1946-1947), gradbeno-strojniški (Beograd 1948-1949). Arheologijo je študiral na Univerzi v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1956. Isto leto je opravil strokovni izpit za naziv kustos. V zimskem semestru 1958-1959 je poslušal predavanja R. Pittionija na Oddelku za arheologijo na Dunaju, v zimskem in poletnem semestru 1959-1960 predavanja prof. Klemana na Univerzi v Bonnu, leta 1965 je opravil tečaj za zgodovino arhitekture na Univerzi v Bologni. Leta 1965 je na ljubljanski Univerzi doktoriral z disertacijo *Problem prehoda poznege latena v zgodnjerimsko dobo v dolini Krke*.

Dr. Vinko Šribar je bil del tiste slovenske srednješolske generacije, ki ji je vojna z nemško in italijansko okupacijo, odporom in državljansko

vojno do tal podrla mladostne načrte. Iz redkih (dostopnih) dokumentov se da razbrati zapletenost njegovih vojnih let, zaznamovanih z uporom, s preganjanji, delom in vojskovanjem, z maturo in s poskusom uresničiti univerzitetni študij (gradbeništvo); iz njih je prepoznavna pretresljiva, vse prej kot črno-bela usoda, značilna za mnogoterega v ta vojni vrtnec vsesanega Slovenca.

Leta 1951 se je dr. Vinko Šribar zaposlil v Narodnem muzeju in tu ostal do upokojitve leta 1987. Zaprisegel je kot laborant in nato prešel razvojno pot od asistenta pripravnika, preparatorja, kustosa, do znanstvenega sodelavca in na Univerzi dosegel naziv znanstvenega svetnika. V letih 1956 do 1958 je povrh na Zavodu za spomeniško varstvo LRS opravljal dolžnosti v.d. referenta za arheologijo.

V predarheološkem obdobju je bil večkrat pohvaljen za delo pri gradnji prog (tunel Klisura, unška proga), za arheološko delo pa je prejel Trdinovo nagrado za raziskovalno delo v dolini Krke (Novo mesto 1977) in Priznanje Raziskovalne skupnosti SO Novo mesto (1980) za inovacijsko dejavnost pri razvijanju instrumentarija za terensko arheološko dokumentacijo, kar je bila njegova posebna strast in vnema in temu je v vsakem arheološkem okolju odmerjal dober del svojih moči, tehničnega znanja in izkušenj. V arheologovo terensko opremo je skušal vpeljati televizijsko kamero in monitor, različne oblike pantografskega risanja izkopanih površin in profilov, sondažne vrtine ali vertikalno fotografijo. Prav pri slednji je s t. i. A stativom tudi najbolj uspel.

Ob že naštetih izkopavanjih v zahodni Sloveniji in v Furlaniji je dr. Vinko Šribar izkopaval še na prenekaterem slovenskem arheološkem najdišču in na tujem (prim. pregled njegovih izkopavanj), vendar sta posebej dve najdišči prav sinonimno povezani z njim: *blejski Otok* in *freisinska trg Gutenwerth*.

Na blejskem Otoku je izkopaval v letih od 1962 do 1965. Na tem slovenskem mitičnem osredku v "podobi raja" se je skozi baročni, prezidavani gotski in romanski stavbni zaporedok dokopal do zgodnjerednjeveške (karolinške) arhitekture, sledeč vertikali pod "zvonom želja", v kateri je do današnjih dni preživela izhodiščna zamisel posvečenosti otoka. Okoli svetišča je raziskal še pripadajočo jim nekropolo. Zagotovo je bilo izkopavanje na blejskem Otoku posebno doživetje in privilegij preverjanja Prešernovega videnja v Krstu pri Savici. V arheologijo alpskih Slovanov je s takajšnjimi odkritji (ki niso v celoti objavljena; žal tudi nedokončana) vnesel problematiko najstarejše slovenske cerkvene arhitekture. Že pred tem

s slovanskim zgodnjim srednjim vekom zaposleni raziskovalec je z blejskim Otokom postal povsem razpoznaven prav v tem segmentu slovenske arheologije; ob pisani besedi tudi z razstavami (*Zgodnji srednji vek v Sloveniji*, 1971, *Karantansko ketaški kulturni krog - K zametkom slovenske kulture*, 1974) in z dejavnostjo v Centru za staroslovanske in zgodnjerednjeveške študije, ustanovljenem v Narodnem muzeju leta 1961 (prim. V. Stare, Center za arheologijo srednjega veka Narodnega muzeja 1960-1987, *Argo* 35, 1993, 27-39).

Na Otoku pri Dobravi ob Krki je dr. Vinko Šribar več kot desetletje dolgo raziskoval preostaline freisinskega trga Gutenwertha. To je kljub pretečenemu času še vedno največji in najboljšejeji sistematični arheološki raziskovalni poseg v srednjeveško mestno tkivo na Slovenskem. Povsem mirne vesti ga lahko uvrstimo prav na začetek razvoja arheologije visokega in poznega srednjega veka pri nas, nekakšno spočetno dejanje in korak v smer, ki je imela le malo tradicije in v R. Ložarju edinega zares pravega predhodnika. Leta 1967 začeto in s presledki do leta 1984 trajajoče delo je dalo številna pričevanja o podobi Gutenwertha in njegovem življenjskem utripu, vzpodbujalo pa je zagreto razpravljanje o smiselnosti tovrstnih raziskovanj in o mestu te nove arheološke veje v slovenski arheologiji (tudi zaradi "zajedanja" v "ta pravi" arheologiji odkazani raziskovalni tolar), o razmerjih med zgodovino in arheologijo (ob nekaterih, predvsem grajskih terenih, tudi o razmerjih z umetnostno zgodovino in arhitekturo) in ob tem o vlogi arheologa, ki bi bil drugačen in zahtevam primerno šolan, za interpretacijo odkopanih materialnih virov. Šele njegovi dediči v Narodnem muzeju Slovenije so večino teh dvomov in tudi še preživelih teoretičnih nedorečenosti postavili na pravo mesto (prim. T. Nabergoj, *Arheologija in gotika*, v: *Gotika v Sloveniji - Svet predmetov* (1995) 7-107, Ljubljana). Vrata razvoja te arheološke podzvrsti pa so bila z Gutenwerthom vendarle že na široko odprta.

Vrsta drugih arheologovih opravil, tudi v vlogi javnega delavca (predavanja doma in na tujem, razstave, udeležbe na kongresih in simpozijih, potovanja), še zapolnjuje arheološki delovni vek dr. Vinka Šribarja, vendar so slovenski zahodni rob in Furlanija, staroslovanski blejski Otok, srednjeveški Gutenwerth in arheološka dokumentacija tista najbolj prepoznavna področja njegovega delovanja, ki mu odmerjajo prostor v zgodovini slovenske arheologije. Njegov samosvoj življenjski in delovni slog bo živo preživel še kakšno generacijo v spominu in ustnem izročilu sodobnikov in sopotnikov tudi kot eden od prepoznav-

nostnih oblik takratnega časa, ker je bil stkan iz nedvomno globoke pripadnosti stroki, iz trpkosti otroštva in vojne mladosti in iz izkušenj, ki jih je nosil globoko v sebi.

#### Terensko delo in izkopavanja dr. Vinka Šribarja

- 1951
- sodelovanje pri izkopavanjih staroselskega in staroslovanskega grobišča Bled - Pristava
  - sodelovanje na izkopavanjih v Črnomlju (*Dolenjski list* 11, 1951, 1)
  - Bela krajina, topografski ogledi zahodnega dela, lokacija gomil, za arheološki referat pri Zavodu za spomeniško varstvo LRS
- 1952
- Kortina pri Sv. Antonu (sondiranje, meritve)
  - Stična, sodelovanje pri izkopavanju železnodobne gomile
- 1953
- Kranj, asistent J. Kastelicu pri izkopavanjih planega zgodnjerednjeveškega grobišča okoli farne cerkve
  - Kortina pri Sv. Antonu, izkopavanja
- 1954
- sodelovanje pri izkopavanjih gomile v Stični, lokacija gomil
  - topografija Koprščine
  - Lipanca na Pokljuki, sondiranje
  - Krkavče, izkopavanje srednjeveškega grobišča
  - Volče Njive, izkopavanje prazgodovinske gomile
  - Brežice, izkop latenskega groba na sejmišču
- 1955
- Novo mesto, sondiranje na Kapiteljskem Marofu in Brodu
  - Krakovski gozd - Senuša, sondiranje rimske ceste na trasi dolenske avtoceste
  - Piran, Campo delle Torri
- 1956
- Ormož, meritve
  - Korte nad Izolo
- 1957
- Bela Cerkev, izkopavanje rimskega pristanišča
- 1958
- organizacija arheološke zaščitne službe na "Dolenjki"
  - Krkavče, izkopavanje
  - Korte nad Izolo, sodelovanje na izkopavanjih
  - Draga pri Beli Cerkvi, izkopavanje rimskih grobov
  - Simonov zaliv, sondiranje
- 1959
- Ljubljana, sodelovanje na izkopavanjih rimske Emone
- Ahrweiler (Nemčija), sodelovanje na izkopavanjih rimskega naselja z Univerzo v Bonnu
  - Federsee Wierde, sodelovanje na izkopavanjih prazgodovinskega naselja z Institut für Küstenforschung, Wilhelmshafen
  - Neuss, sodelovanje na izkopavanjih 4. legijskega taborišča z Landesmuseum iz Bonna.
- 1960
- Köln, sodelovanje pri raziskovanjih deškega groba pod stolnico, (prim. O. Doppelfeld, *Das fränkische Knabengrab unter dem Chor des Kölner Domes, Germania* 42, 1964, 5)
  - Simonov zaliv pri Izoli, sondiranje (prvič uporabil nove metode dokumentacije)
  - Pristavljva vas pri Stični, izkop prazgodovinskega žganega groba
- 1962
- Vrba, sondiranje okoli cerkve sv. Marka
  - Blejski Otok, izkopavanje cerkva in nekropole (s sodelovanjem J. Kastelica)
  - Borštek pri Metliki, izkopavanje žarnega grobišča
- 1963
- Blejski Otok
  - Orle, sodelovanje pri sondiranjih
- 1964
- Blejski Otok
  - Podmelec v Baški grapi, izkopavanje grobišča iz časa preseljevanja ljudstev
- 1965
- Blejski Otok
- 1967
- Ormož, sodelovanje pri odkrivanju prazgodovinske naselbine
  - Sp. Slivnica, izkop latenskega groba
  - Batuje, sodelovanje z Goriškim muzejem (D. Svoltjšak) pri raziskovanju staroslovanskega grobišča in cerkve pri Sv. Juriju
- 1968
- Otok pri Dobravi, sondiranje freisinškega trga Gutenwerth
  - Djerdap - Čezava, sodelovanje pri arheoloških izkopavanjih rimskega tabora
- 1969
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 1
  - Kučar pri Podzemlju, sondiranje
- 1970
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 1
- 1971
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 1

- 1972
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 1
  - Kortina, sistematično sondiranje
- 1973
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 2
- 1975
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 2, cerkev sv. Miklavža z grobiščem
  - Draga pri Beli Cerkvi, sodelovanje pri sondiranju ob cerkvi sv. Helene
- 1976
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 2 in cerkev sv. Miklavža z grobiščem
  - Gorenje Vrhpolje pri Šentjerneju, sodelovanje pri sondiranju
  - Cerov log pri Šentjerneju, sodelovanje pri sondiranju
- 1977
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, cerkev sv. Miklavža z grobiščem
  - Prežek, sodelovanje pri sondiranju na starem gradu
- 1978
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, cerkev sv. Miklavža z grobiščem
  - Ržišče pri Kostanjevici, sodelovanje pri sondiranju okoli cerkve sv. Magdalene
- 1979
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, izkopno polje 2 (mikrotopografija zemljanke)
- 1980
- Otok pri Dobravi - Gutenwerth, rekonstrukcija in nadzidava tlorisa cerkve sv. Miklavža
  - Buja (Italija), izkopavanja v cerkvi sv. Lovrenca
  - Krkavče, sodelovanje pri izkopavanjih gradišča v Krkavčah
- 1981
- Buja (Italija), izkopavanje v cerkvi sv. Lovrenca
  - Furlanija, topografija staroslovanskih grobišč
- 1982
- Otok pri Dobravi, sonda v "boksih"
  - Buja (Italija), izkopavanje v cerkvi sv. Lovrenca
- Furlanija, topografija staroslovanskih grobišč
- 1983
- Buja (Italija), izkopavanje v cerkvi sv. Lovrenca
  - Furlanija, topografija staroslovanskih grobišč
- 1984
- topografija staroslovanskih grobišč v Furlaniji
  - Otok pri Dobravi - Gutenwerth, mikrotopografija
  - Krakovski gozd, topografija
  - Furlanija, topografija langobardskega limesa
- 1987
- Nimis (Neme, Italija), ledina Tese di crete v pobočju Macchefave, sondiranje domnevne pozicije langobardskega limesa
  - Nimis (Neme, Italija), sondiranje poznoantičnega in srednjeveškega kompleksa na Monte Zucon
- 1988
- Nimis (Neme, Italija), sondiranje stavbnega kompleksa in cerkve sv. Jurija na Monte Zucon.

#### Razstave

- Arheološki oddelek, Belokranjski muzej, Metlika, 1952
- Slovenci ob Jadranu, Pokrajinski muzej, Koper, 1952 (soavtor)
- Bled od VI. do XII. stoletja v luči arheoloških raziskav na blejskem Otoku, Bled - Otok, 1966
- Zbirka Narodnega muzeja - arheologija, Bled - Grad, 1967 (soavtor)
- Zgodnji srednji vek v Sloveniji, Ljubljana, razstavišče Arkade, 1971
- Otok pri Dobravi. Izsledki arheoloških raziskovanj, Novo mesto, 1972
- Otok pri Dobravi. Izsledki arheoloških raziskovanj, Otok pri Dobravi, 1973 (soavtor)
- Stalna zbirka Narodnega muzeja - arheologija srednjega veka, Ljubljana, 1973
- Arheološka zbirka Dolenjskega muzeja - Otok pri Dobravi, Novo mesto, 1973
- Karantansko ketlaški kulturni krog. K zametkom slovenske kulture, Ljubljana, 1974; Kranj, 1975; Graz 1975 (soavtor)
- Srednjeveško naselje Otok pri Dobravi, Ljubljana, 1980; Novo mesto, 1980 (soavtor)
- Ceramiche medioevali e rinascimentali nell'Isontino, Gorica (Gorizia), 1981 (soavtor)
- Arheološko izkopavanje na Otoku pri Dobravi, Novo mesto, 1984

*Drago SVOLJŠAK*